

УДК 632.38:634.2

Тряпичина Н.В., Васюта С.О., Дунаєва Л.І.

Інститут садівництва (ІС) НААН, Київ

Інститут зрошуваного садівництва (ІЗС) НААН, м. Мелітополь

ВПЛИВ ВІКУ НАСАДЖЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ ДОЗРІВАННЯ НА ПОШИРЕННЯ ВІРУСУ ШАРКИ СЛИВИ В НАСАДЖЕННЯХ АБРИКОСА В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ

Впровадження у виробництво високоврожайних і скороплідних сортів плодових та ягідних культур з високим адаптивним потенціалом у тому числі й до інфікування вірусами, що передаються природним шляхом, є важливою умовою розвитку промислового садівництва. У цьому контексті вивчення регіональних особливостей поширення вірусних інфекцій кісточкових культур дозволяє оцінювати базові регіональні ризики при закладанні різних типів насаджень і цілеспрямовано їх компенсувати шляхом оптимізації структури садів і технологій їх утримування. Захворювання, яке викликає вірус шарки сливи є одним з найбільш серйозних вірусних захворювань кісточкових культур, в тому числі абрикоса (*Prunus armeniaca*), який може бути системно інфікованим декількома вірусними штамми. Вірус передається в процесі вегетативного розмноження та декількома видами попелиць у неперсистуючий спосіб, що може спричиняти швидкий розвиток епідемії.

Для оцінки адаптивних можливостей перспективних сортів абрикоса щодо їх інфікування вірусом шарки сливи в умовах південного Степу України у двох випробувальних насадженнях абрикоса ІЗС НААН (м. Мелітополь) різних років садіння було проведено відбір зразків кластерним пошаровим методом. Зокрема, в кожному саду відібрано рендомізованим способом зразки 14 перспективних сортів і гібридів, які було систематизовано за строками дозрівання у дві групи. Для кожного насадження таким чином, було сформовано по дві виборки у відповідності до строків дозрівання форм – група надраннього та

раннього строків (7 сортів) та середнього і пізнього (7 сортів). Ідентифікацію вірусу шарки сливи (ВШС) проводили методом імуноферментного аналізу з використанням сертифікованих специфічних поліклональних антитіл. Розрахунки незалежних та комбінованих ефектів впливу віку насадження і термінів досягання на поширення іларвірусних інфекцій проводили із застосуванням таблиці 2 x 2 спряженості ознак. Конструювання таблиці: розподіл дихотомічних даних по шарам та обрахунки абсолютних і відносних ризиків – проведено методом Ротмана.

Було показано, що базовий ефект розповсюдження вірусу та ефект дії фактору строків дозрівання в шестирічному насадженні за умови використання безвірусного садивного матеріалу при закладанні та дотриманні технологій утримання дорівнюють нулю. Водночас у дев'ятирічному саду відносний ризик інфікування ВШС сортів середнього та пізнього строків досягання у півтора рази перевищував відповідний показник для сортів надраннього та раннього строків. Проведені розрахунки продемонстрували, що сума окремих ефектів віку та терміну досягання не еквівалентна впливу їх комбінованої дії, що свідчить про наявність адитивного ефекту, який складає біля 50% від дії фактору віку. Це свідчить про те, що з віком рівень інфікування вірусом шарки сливи середніх та пізніх сортів в насадженні абрикоса буде значно випереджати відповідний рівень для сортів надраннього та раннього строків досягання.

Виявлення ефекту комбінованої дії факторів ризику дає можливість підбирати оптимальну стратегію корекції фітосологічного стану насадження при його закладанні, з метою підвищення продуктивності та мінімізації втрат урожаю. Для насаджень абрикоса в цій локальності можливим шляхом фітосологічної корекції є попередження просторової агрегації сортів середнього та пізнього строків дозрівання та оптимізація фумігаційних заходів у відповідності до віку насадження з метою контролю поширення попелиць, які є векторними переносниками цього вірусу.